

Europese Samenwerking

Stedenlink Studiereis Milaan-Turijn

10– 13 oktober 2006

Stichting Stedenlink
Keizersgracht 174
Postbus 2960
1000 CW Amsterdam

t: +31 20 5756720
f: +31 20 5756721

e: info@stedenlink.nl
u: www.stedenlink.nl

Inhoud

H1 Inleiding	5
H2 Programma	6
H3 Italiaanse Sleutelspelers	10
H4 Congres EKSF Turijn	13
H5 Deelnemers	14
H6 Achtergrond Artikelen	15
H7 Italië in Cijfers	17
H8 Italië in het Kort	18
H9 Handige Reisinformatie	22

Notities

Introductie

Het thema van de Stedenlink studiereis is dit jaar Europese Samenwerking. De afgelopen jaren hebben de Stedenlinksteden veel kennis opgedaan over breedband en zijn er veel projecten opgestart. Het doel van de reis is om kennis te vergaren over vergelijkbare ontwikkelingen in Milaan en Turijn en, waar mogelijk, te komen tot afspraken en samenwerking. Immers, de speelruimte voor lokale overheden om invulling te geven aan de Lissabondoelstellingen door actief te zijn op de markt van breedband en breedbanddiensten wordt wettelijk bepaald. Dat betreft zowel nationale wet- en regelgeving, maar ook Europese. Om op Europees niveau effectief een geluid te laten doorklinken moet partijen de handen ineen slaan. Door deel te nemen aan het Eurocities congres in Turijn, kunnen er tijdens de studiereis niet alleen samenwerkingsverbanden worden opgezet met Italiaanse organisaties, maar tevens worden gelobbyd bij Eurocities-leden uit andere delen van Europa.

In de reader treft u het programma aan en de deelnemerslijst. Daarnaast staan er een kort overzicht in van de Italiaanse sleutelspelers en verschillende interessante projecten, waarvan we de meesten ook zullen bezoeken. Tevens zijn er een aantal artikelen opgenomen die wat meer achtergrond kunnen bieden bij de organisaties of projecten. In een korte geschiedenis van Italië kunt u wat meer lezen over de geschiedenis en politieke achtergronden van het land. Tenslotte treft u achter in reader wat toeristische informatie en handige tips aan.

Programma

D i n s d a g 1 0 o k t o b e r 2 0 0 6

Tijd	Activiteit
16.30	Check-in Schiphol, Vertrekhal 2
18.10	Vertrek naar Milaan, vlucht KL1631
19.55	Aankomst Milaan. Welkom namens Hans Janssen (voorzitter Stedenlink) en toelichting programma door Hanja Holm
21.30	Grand Hotel Verdi Via Melchiorre Gioia, 6 20124 Milano
22.00	Hapjes in de bar bij het hotel

W o e n s d a g 1 1 o k t o b e r

Tijd	Activiteit
7.40 - 8.20	Ontbijt
8.20	Verzamelen in de lobby, bagage in de bus en vertrek per bus naar Fastweb . Fastweb is een succesvolle commerciële aanbieder van triple play. De organisatie is begonnen in Milaan, waar de gemeente de aanleg van een glasvezelnetwerk gericht heeft ondersteund. Tijdens de busreis: algemene introductie door mw. Manuela Capra, medewerker Handelsafdeling van het Consulaat-Generaal te Milaan
9.00 – 11.00	Kort woord Stedenlink door Hans Janssen (voorzitter Stedenlink) Presentatie door dhr. dr. Paolo Agostinelli en dhr. Fabio Ginnetti (Hoofd Internationale Betrekkingen) van Fastweb en een rondleiding door het bedrijf Per bus naar Milano Metropolitan Development Agency (MMDA). Het MMDA is een publiek-private organisatie die o.a. de creatieve industrie in de Milanese regio ondersteunt en promoot.
12.00	Presentatie door mevrouw Daniele Vergani, Hoofd Communicatie, Milano Metropolitan Development Agency.

M i d d a g p r o g r a m m a

13.45	Lunch in Ristorante Il Palio, Settimo Milanese
15.30	Aankomst Italtel . Italtel is marktleider in het ontwikkelen en onderhouden van Next Generation Networks. Haar core business is het ontwerpen en installeren van geïntegreerde <i>multi-service networks</i> (voice/data/video). Bijna de helft van haar medewerkers werkt in R&D, waaronder ook onderzoek voor het EU IST programma. Presentatie door dhr. ing. S. Cavestri en rondleiding door het i-Comm center van Italtel. Overige sprekers: dhr. Riccardo Bruno, dhr. Domenico Miceli, dhr. Francesco Sbarsi
17.00	Vertrek naar Turijn per bus. Tijdens busreis korte updates over lopende en nieuwe projecten van de verschillende steden.
19.30	Aankomst in Turijn, inchecken hotel Town House 70

Via XX Settembre, 70
10122 Torino
www.townhouse.it

- 20.15 Verzamelen voor diner in Turijn, te voet naar restaurant
- 20.30 Diner Ristorante Babette
Via Alfieri 16/f
TORINO
www.ristorantebabette.it

D o n d e r d a g 1 2 o k t o b e r

Tijd	Activiteit
7.45	Ontbijt in het hotel
8.30	Aanvang Eurocities congres, registratie deelnemers
9.30	Welkom en opening van het congres Sprekers <ul style="list-style-type: none">▪ Sergio Chiamparino, Mayor of the city of Turin▪ Chris Newby, Councillor of the City of Liverpool, Chairman of Eurocities Knowledge Society Forum
10.00	Keynote presentation from representative of Department of Innovation and technologies. Italian Ministry for reforms and Innovation in Public Administration
10.30	“New e-Government Action Plan” - European Commission representative
11.15	Koffiepauze
11.30	“E-government policies in Turin”, Sandro Golzio, City of Torino, Director of the Information System, Participation and Patrimony Division
12.00	“Wi-fi, wi-fi civic networks for citizens” - AEM NET
12.30	Keynote presentation by Hans Janssen, president of the Dutch Stedenlink Foundation and Alderman for the City of Tilburg
13.00-14.00	Buffet lunch

m i d d a g p r o g r a m m a

- 14.00 Vertrek per bus voor een rondleiding door het [Virtual Reality & Multimedia Park](#). Hetpark is gevestigd in een oude filmstudio middenin Turijn en houdt zich naast het bouwen van VR-toepassingen bezig met multimediatoepassingen zoals nieuwe media en contentintegratie. Er wordt ook onderwijs verzorgd. Contactpersoon& rondleiding: mw. Cristina Moltoni, Communications Manager.
- 14.15 – 14.40 Aankomst multimediapark, rondleiding door de studio's
- 14.40 – 15.00 Retour naar de vergaderfaciliteit bij het hotel.
- 15.00-15.15 Presentatie door Francisco Bevione, Managing Director Multimedia Park.
- 15.15-15.30 Presentatie door spreker van het Institute Superiore Mario Boella. Dit onderzoeksinstituut is een van de grondleggers van het 'Torino Wireless District' heeft als missie onderzoek naar die ICT toepassingen te verrichten die bevorderlijk zijn voor sociaal economische ontwikkeling. Het instituut verzorgt ook hoger onderwijs en richt zich met name op de interactie tussen technische innovatie en de samenleving.

15.30-15.40	Short break
15.40-16.00	Presentatie door sprekers van Torino Wireless Foundation, www.torinowireless.it . Torino Wireless is een organisatie die ICT bedrijven in de provincie Piemonte stimuleert en met elkaar verbindt. Zij zorgt voor een link met onderzoeksinstituten, organiseert congressen en seminars en biedt ondersteuning aan startende bedrijven.
16.00-16.15	Presentatie door Sandro Golzio, Chief Information Officer Turijn (Director of the Information System, Participation and Patrimony Division)
16.30–17.00	Discussion on further collaborations
17.00	Vrije tijd
19.30	Informeel bespreking binnen de groep over de ervaringen / contacten opgedaan tijdens het congres.
20.30	Officieel diner aangeboden door de stad Turijn Dankwoord namens het Stedenlinkbestuur door Hans Janssen

V r i j d a g 1 3 o k t o b e r

Tijd	Activiteit	Bijzonderheden
7.45-8.30	Ontbijt met Tony Perez (Director Seattle Office of Broadband Communication) en Bill Schrier (CTO) en maximaal tien deelnemers vanuit Stedenlink	
8.45	Registratie Eurocities congres	
9.00	Parallel workshops (part I) Delegates can choose to take part in Knowledge Society Forum – Telecities in one of the two workshops Egovernment – Cities Duet eGovernment strategies from Stockholm and The Hague Rune Olsson, GIS Coordinator – Strategist, City of Stockholm Petra Delsing, CIO, City of The Hague Chaired by Barcelona	Helping Answers and Decision Service (HANDS). Interest group meeting Chaired by Bologna
10.00-11.15	Parallel workshops (part II) Delegates can choose to take part in Knowledge Society Forum – Telecities in one of the two workshops eGovernment Models for sustainability of public services; public-private partnerships Wolfgang Both, City of Berlin Chaired by Barcelona	Broadband Broadband from 3 perspectives: infrastructure, services and lobby. Among the contributions are: · Open Inter-city connections, for upscaling the market for services: the Stedenlink – approach, by Arno Groenendijk, Deventer (NL) and Hans Koenders, Enschede (NL) · E-learning: a model for getting schools connected – by Nicole Verzijl and Hans Koenders, Enschede (NL) Chaired by Leeuwarden
11.15	Koffiepauze	
11.30 – 13.00	Stedenlink bestuursvergadering	

11.45	Parallel workshops (part II) Delegates can choose to take part in Knowledge Society Forum – Telecities in one of the two workshops eRights	eCare
13.00	Chaired by Sienna & Lyon Lunch	Chaired by Bologna
13.45	Vertrek naar luchthaven Turijn	
15.50	Vlucht AF1703 / AF2240 via Parijs naar Amsterdam	
19.45	Aankomst in Amsterdam	

Italiaanse sleutelspelers

Fastweb

Sinds de oprichting van Fastweb in 1999, is het bedrijf erin geslaagd om op de door incumbents gedomineerde telecommarkt hun triple play netwerk op te zetten en snel te expanderen: tegen 2010 verwacht Fastweb alle steden van Italië en de helft van de Italiaanse bevolking te hebben aangesloten op glasvezel. Fastweb verzorgt nu al breedbandaansluitingen voor ca. 20 procent van alle Italianen. Het succes van Fastweb is opmerkelijk, gezien het relatief lage internetgebruik in Italië. Door niet alleen breedbandinternet, maar vooral ook telefonie en online sport aan te bieden, groeide de populariteit van Fastweb aanzienlijk. Ze is de enige triple play aanbieder in Italië.

Fastweb biedt zakelijke afnemers met verschillende behoeften verschillende diensten. Virtual Private Networks, videoconferencing en webhosting voor kleinere zakelijke dienstverleners, videosurveillance, virtual videorecording en digitale tv-gidsen voor hotels en restaurants. Fastweb kan daarnaast, wanneer een bedrijf plotseling tijdelijk meer bandbreedte nodig heeft, dit aanpassen gedurende 'piekmomenten'. Voor grote ondernemingen biedt Fastweb speciale pakketten met breedband tot 1 Gigabit per seconde, geïntegreerde diensten die aangepast worden op de behoeften van de onderneming en uitgebreide helpdeskondersteuning.

Woensdagochtend 11 oktober, 9.00 – 11.00 uur: bezoek aan Fastweb.
Presentaties door de heer dr. Paolo Agostinelli en de heer ing. Mario Mella en een rondleiding door het bedrijf
www.company.fastweb.it

Milano Metropoli Development Agency

Het Milano Metropoli Development Agency (MMDA) houdt zich bezig met de economische ontwikkeling van de Milanese metropool. Zij is opgericht op het moment dat een aantal grote ondernemingen in het noorden van Milaan sloten in 1996. Destijds was het primaire doel van de organisatie om op de verlaten fabrieksterreinen niet te laten verpauperen, maar er nieuwe en innovatieve bedrijven te laten vestigen, die zouden zorgen voor nieuwe economische groei.

Tegenwoordig is het doel van de organisatie om die takken van industrie die van belang zijn voor de ontwikkeling van de Milanese regio, te ondersteunen en te promoten. De IT- en telecomsector en de creatieve industrie mogen daarom rekenen op ondersteuning vanuit de organisatie. Onder creatieve industrieën worden zowel creative manufacturing als creative services begrepen. Om deze vaak kleine of middelgrote bedrijven te ondersteunen, biedt het MMDA hulp bij het schrijven van ondernemingsplannen, het leggen van internationale contacten en bemiddelt bij het verkrijgen van (start)kapitaal voor de onderneming. Ook runt zij een virtual community waarbinnen bedrijven, voornamelijk uit de Milanese regio, ervaringen uitwisselen en contacten leggen.

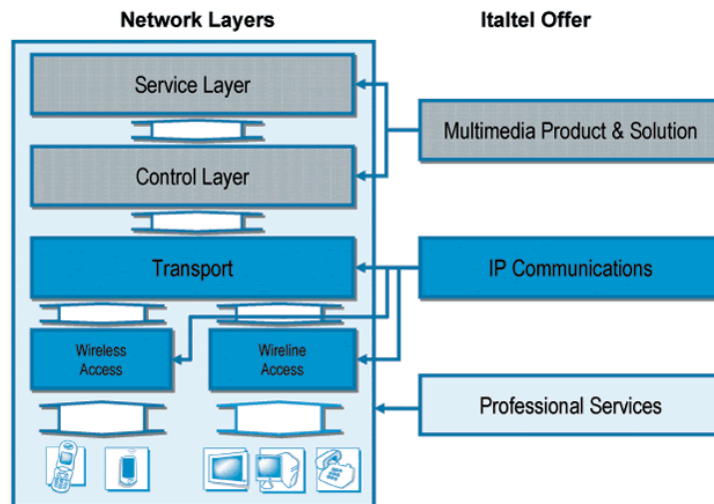
MMDA is een publiek-privaat orgaan waarin de Provincie, de Kamer van Koophandel, de stad Milaan en omliggende gemeenten en een aantal private ondernemingen participeren.

Op woensdagmorgen om 12.00 uur worden we door Milano Metropoli ontvangen.
www.milanomet.it

Italtel

Italtel is al sinds 1921 actief op de Italiaanse telecommarkt. Gedurende zestig jaar, tot medio jaren '80, richt zij zich op traditionele telefonie en werkt nauw samen met telecom Italia. In de jaren '80 en '90 richt zij zich op het veroveren van buitenlandse markten, om in 1999 een heel andere weg in te slaan: het bedrijf krimpt aanzienlijk en gaat zich uitsluitend richten op het ontwikkelen en onderhouden van Next Generation Networks (NGN) en diensten. Haar core business is sindsdien het ontwerpen en installeren van geïntegreerde *multi-service networks* (voice/data/video).

Italtel is inmiddels Italië's marktleider op dit gebied en ontwikkelt diensten voor ISP's, overheden, multinationals en telco's als Fastweb, Belgacom, Tiscali en Americatel. Italtel ontwikkelt innovatieve diensten zoals business intelligence systemen, mobiele diensten en customer relations management-systemen. Bijna de helft van alle Italtel-medewerkers werkt in R&D, waaronder ook research voor het Eureka R&D project en het IST-programma wordt begrepen.

In Milaan beschikt Italtel over een I-Comm Center, waar genodigden de nieuwe toepassingen voor NGN die Italtel ontwikkelt, kunnen testen.

Woensdagmiddag 11 oktober 15.30 – 17.00: presentatie door de heer Stephane Cavestri en een rondleiding door Italtel's i-Comm Center.

www.italtel.com

Istituto Superiore Mario Boella

Het Istituto Superiore Mario Boella (ISMB) is opgericht in juli 2000 door de Banca San Paolo en de Polytechnische Universiteit van Turijn. In dit onderzoeksinstituut participeren ook grote bedrijven uit de hightechindustrie waaronder Motorola, Telecom Italia, ST Microelectronics, Alenia Spazio en Fiat. De missie van het instituut is om onderzoek naar die ICT toepassingen te verrichten die bevorderlijk zijn voor sociaal economische ontwikkeling. Het ISMB is een van de grondleggers van de Torino Wireless Foundation en heeft is erg breed opgezet.

Het instituut richt zich voornamelijk op onderzoek en onderwijs. De onderzoeksactiviteiten van het instituut zijn er op gericht bestaande laboratoria ver moderniseren en nieuwe onderzoeksfaciliteiten te scheppen. In de labs werken circa 200 onderzoekers, promovendi en postdocs, afkomstig van zowel bedrijven als Politecnico. De diverse labs zijn operationeel op de volgende disciplines:

- * optische signaalverwerking en transmissie (fotonica)
- * netwerktechnologie
- * draadloze technologie voor multimedia
- * nanotechnologie en micro-elektronica
- * Galileo en satellietnavigatie

Het onderwijs dat het instituut verzorgt betreft mastercursussen en het verstrekken en begeleiden van promotie-onderzoeken. Tot slot voert het instituut een aantal projecten uit die de maatschappelijke en sociale ontwikkelingen die door het gebruik van ICT zichtbaar zijn geworden, monitoren en beschrijven.

www.ismb.it

T o r i n o W i r e l e s s F o u n d a t i o n

De regio Piemonte is samen met de stad Turijn zeer actief in het stimuleren van smart technology. De stichting Torino Wireless is opgericht door een consortium van banken, de universiteit Politecnico di Torino en de lokale overheden. Het doel van de stichting is het stimuleren van hightech-onderzoek en bedrijvigheid in Turijn. Daartoe exploiteert de stichting een venture capital-maatschappij en onderzoeksinstituut, het Istituto Superiore Mario Boella.

De stichting ontplooit netwerkactiviteiten voor haar leden: ze verzorgt conferenties en seminars, maar ze onderhoudt ook banden met R&D centra, om zo een directe link tussen onderzoek en de toepasbaarheid daarvan binnen het bedrijfsleven te garanderen. Het netwerk van de Stichting bestaat uit ca. 45 ondernemingen in Turijn en de regio Piedmont.

www.torinowireless.it

V i r t u a l R e a l i t y a n d M u l t i m e d i a P a r k

Dit multimediapark is gevestigd in een oude filmstudio in Turijn en ontwikkelt innovatieve applicaties, met name op het gebied van virtual reality en nieuwe technologie voor de audiovisuele en multimediasector. Op het park zijn studio's en laboratoria aanwezig. Donderdagmiddag 12 oktober zijn we te gast op het multimediapark voor een rondleiding door de studio's. later zal de heer Franco Bevione, Managing Director, een presentatie over de activiteiten van het Park verzorgen.

www.vrmmp.it

Congres Turijn Eurocities Knowledge Society Forum

Tijdens de studiereis sluiten we aan bij het EKSF Conges dat van 11 tot 13 oktober plaatsvindt in Turijn. Het thema van het congres is e-government services for e-citizens. Met het internet als een van de belangrijkste en meest efficiënte *tools* voor communicatie en interactie, zullen steden hun publieke dienstverlening, regels en voorlichting daarop moeten aanpassen. Het verschaffen van uitgebreide online services en het garanderen van internettoegang voor alle burgers zijn voor veel steden nieuwe taken, waarop zij hun organisatie moeten aanpassen.

Tijdens het congres zijn alle deelnemende steden in de gelegenheid om –al dan niet- technische informatie, plannen en ervaringen uit te wisselen. Deze uitwisseling van kennis past bij het streven om, als Europese steden, een sociaal en cultureel netwerk op te bouwen voor de toekomst en om bestaande banden te versterken.

Deelnemers Milaan/Turijn 2006

Amersfoort	Arrien Kruyt, wethouder Anneke de Koning-Kooistra, adviseur strategie
Arnhem	Rob Bots, concernmanager ICT Harm Leijssen, Senoir beleidsmedwerker EZ
Den Haag	Frits Huffnagel, wethouder Mw. Delsing, directeur POI Frank Dane, concernadviseur Mathias Smeele, bestuursadviseur
Deventer	Gosse Hiemstra, wethouder Holger Boswijk, Hoofd Sociaal Economische Zaken Arno Groenendijk, programmamanager Dienstverlening en ICT in de Samenleving
Eindhoven	Ad Ketelaars, Programmamanager Breedband & ICT
Enschede	Eric Helder, wethouder EZ Hans Koenders, beleidsadviseur ICT Nicole Verzijl Senior beleidsadviseur EZ
Helmond	Cees Bethlehem, wethouder Middelen en Cultuur Frank Eggels, Teammanager Informatie- en Procesmanagement
Leeuwarden	Marga Waanders, wethouder Jan Fokke Martini, directeur ICT Center Friesland Heleen Kerkhof, senior beleidsadviseur
Tilburg	Hans Janssen, wethouder EZ en voorzitter Stedenlink Paul van Delft, Beleidsmedewerker EZ
Zoetermeer	Rien de Vries, programmamanager Kenniseconomie & Innovatie
Organisatie	Hans Westerhof, projectleider Stedenlink Geert Wissink, projectcoördinator Stedenlink Hanja Holm, organisatie studiereis

Achtergrond artikelen

Milaan en Turijn zijn beiden grote stedelijke regio's die aan het begin van de jaren tachtig werden gekenmerkt door de aanwezigheid van zware industrie en een arbeidsintensief en laagtechnologisch MKB. Toen in de jaren tachtig de zware industrie verdween en arbeidsintensieve processen werden verplaatst naar landen als Taiwan en China, groeide in Noord-Italië het aantal kennisintensieve, innovatieve ondernemingen sterk.

Binnen de regio's Lombardia en Piedmont zijn veel kleine maar succesvolle innovatieve bedrijven. Italianen zijn over het algemeen ondernemend, genereren veel nieuwe ideeën en spelen snel in op technologische trends en veranderingen in de markt. Meer dan de helft van de jonge afgestudeerde Italianen heeft de ambitie om een bedrijf te beginnen. In Italië is er onder deze groep mensen meer ondernemerszin dan in Nederland. In het Italiaanse wetenschappelijke systeem wordt op elk denkbaar technologisch gebied onderzoek gedaan. Er is een grote aanwezigheid van menselijk kapitaal van hoge kwaliteit.

Hoewel Italië over het algemeen laag scoort op internetgebruik, is digitale televisie wel erg populair. Aangezien veel Italianen in appartementencomplexen wonen (60%-70% van de totale bevolking, tegen (30-40% van de Nederlanders) kunnen de kosten voor aansluiting makkelijk gedeeld worden door de bewoners. Italianen gebruiken het internet voornamelijk om films en muziek te downloaden en te gamen. Ook online daten is er populairder dan in de meeste Europese landen. Online winkelen gebeurt er nog niet erg veel.

De Italiaanse overheid duidt ICT, naast bio- en nanotechnologie, aan als dé motor voor duurzame groei en ontwikkeling voor de komende decennia. In deze sectoren is de toegevoegde waarde en groei van werkgelegenheid drie keer groter dan het groeicijfer van de totale industrie. De Italiaanse overheid biedt daarom veel subsidiemogelijkheden aan MKB en starters. Er zijn regelingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Toch wordt van al deze subsidies beperkt gebruik gemaakt, vooral door de onoverzichtelijkheid van deze regelingen en de ongelooflijke bureaucratische administratieve rompslomp die inherent is aan een subsidieaanvraag. Vaak worden deze aanvragen daardoor achterwege gelaten en worden de beschikbare fondsen niet optimaal benut. Een reactie op een aanvraag laat gemiddeld een jaar op zich wachten. Bovendien is ook in Italië de match tussen de eisen van het bedrijfsleven en de richting van het publieke onderzoek niet altijd optimaal.

M i l a a n

Bijna een kwart van alle Italiaanse ICT bedrijven is gevestigd in en om Milaan. Er zijn nationale en internationale bedrijven gevestigd, zoals, Lycos, Altavista en Yahoo. Daarnaast opereren een heel aantal telecombedrijven vanuit Milaan en is het de mediahoofdstad van Italië, waar de nationale televisiezender zijn gevestigd. Deze ondernemingen en de mode-industrie samen hebben ook veel PR en advertising bedrijven aangetrokken.

Eén van de grootste problemen voor Italiaanse ICT starters, naast de bureaucratie die gepaard gaat met het opzetten van een onderneming en eventuele subsidie-aanvragen, is het verkrijgen van risicokapitaal. De oorzaken hiervoor liggen in het feit dat deze specifieke starters meestal nieuwe markten betreden met nieuwe managers met een risicovol concept. *Scientific scepticism*

speelt een grote rol in de perceptie van degenen die deze projecten zouden moeten financieren.

Een ander probleem voor Italiaanse technostarters is het gebrek aan een onderpand bij het verkrijgen van een lening. Er bestaan voor dit probleem alleen oplossingen op Europees niveau, bijvoorbeeld het SME Guarantee Facility initiatief van de EIB. Wel zijn recentelijk enkele initiatieven voor borgstelling opgestart vanuit de Italiaanse overheid en door het Milano Metropolitan Development Agency, maar deze staan nog in de kinderschoenen.

T u r i j n

In Turijn wordt wel flink geïnvesteerd in R&D en ICT: vijftieng procent van alle private investeringen in R&D worden in de regio Piedmont gedaan. Er zijn onderzoekslaboratoria van grote bedrijven gevestigd zoals Motorola en Fiat.

Daarnaast is er het zogenaamde Torino Wireless Project. In Turijn bestaat veel kennis over telecommunicatie. Er is een centrum voor onderzoek naar draadloze communicatie, het Istituto Superiore Mario Boella (ISMB). Hier wordt in opdracht van bedrijven als STMicroelectronics, Motorola en Alenia onderzoek gedaan naar toepassingen van draadloze verbindingen.

Ook het onderzoekscentrum van Telecom Italia is er gevestigd, en er bevindt zich een incubator voor startende ICT-bedrijven. De kosten van onderzoek door en voor deze bedrijven worden door ISMB tot € 100.000 per project gesubsidieerd. ISMB werkt mee aan internationaal onderzoek, onder andere gefinancierd door het zesde kaderprogramma (KP6). Het instituut heeft een samenwerkingsproject met de Universiteit van Amsterdam. Zo wordt de kloof tussen academisch onderzoek en de eisen vanuit het bedrijfsleven gedicht.

Italië in cijfers

Volledige naam	Italië
Oppervlakte	301.268 km ² (Nederland 41.864 km ²)
Bevolkingsgrootte	58,75 miljoen (31 december 2005)
Hoofdstad	Rome
Taal	Italiaans, in sommige gebieden Duits en Frans
Religie	Rooms-katholiek
Staatsvorm	Parlementaire democratie
Staatshoofd	Giorgio Napolitano
Premier	Romano Prodi
Italiaanse munteenheid	Euro
BBP	1.229,6 miljard euro
BBP per capita	24.213 euro
Werkeloosheid	8,1 procent (2004) het laagste niveau sinds 1992
EU-lid	Ja
Totale invoer in Italië	305,7 miljard euro
Totale uitvoer uit Italië	295,7 miljard euro
Nederlandse uitvoer naar Italië	17,3 miljard euro
Nederlandse invoer uit Italië	7,1 miljard euro
Belangrijkste handelspartners	Invoer uit: Duitsland, Frankrijk, Nederland, Spanje, België Uitvoer naar: Duitsland, Frankrijk, VS, Spanje, VK
Belangrijke in- en exportproducten	Het importeert veel grondstoffen en energie, landbouwproducten en voedingsmiddelen (met name uit Nederland), computerapparatuur, consumentenelektronica en hightech-producten. Het Italiaanse exportpakket bevat veel metaalproducten, machines en apparaten, vervoermaterieel en chemische producten. Ook kleding, lederwaren en levensmiddelen zijn sterke exportcategorieën.

Bronnen: EVD, EIU, ISTAT

Italië in het Kort

E c o n o m i e

Italië begon in vergelijking met andere Europese naties laat te industrialiseren, en tot de Tweede Wereldoorlog was het grotendeels een landbouwland. De transformatie van agrarisch land naar een moderne industriële natie zorgde tussen 1950 en 1980 voor een groei van het bruto nationaal product per hoofd van de bevolking van 200%. Na 1980 steeg de staatsschuld en het percentage werklozen, wat er toe leidde dat de groei van het BNP daalde tot gemiddeld 1,3% per jaar. Eind jaren '80 herstelde de Italiaanse economie zich weer geleidelijk. Met de opkomst van de tertiaire sector (zoals het bank- en verzekeringswezen) nam dit percentage weer af. Het aandeel van deze sector in de werkgelegenheid is daarentegen alsmaar toegenomen. In diezelfde jaren '90 heeft de Italiaanse industrie een aandeel van 35% in het jaarlijkse BBP en van ongeveer 32% in de werkgelegenheid. De Italiaanse landbouw heeft een aandeel van minder dan 4% in het BBP en dat in de werkgelegenheid neemt af (5,9% in 1998).

De "motor" van de Italiaanse economie wordt vooral gevormd door het midden- en kleinbedrijf. Hierbij gaat het veelal om familiebedrijven, die met name in de jaren '80 zijn opgericht.

De industrie is geconcentreerd in het noorden, in het bijzonder in de "gouden driehoek" van Milaan-Turijn-Genoa. De economie van Italië heeft geleidelijk andere vormen aangenomen, van voedsel en textiel naar techniek, staal en chemische producten. De belangrijkste producten van het land omvatten ijzer, staal, en andere metaalproducten; geraffineerde aardolie; chemische producten; elektro en niet-elektrische machines; motorvoertuigen; textiel en kleding; afgedrukte materialen; en plasticen. Hoewel veel van de belangrijkste industrieën van Italië genationaliseerd zijn, is de tendens de laatste jaren naar privatisering geweest. De rol van de Italiaanse Overheid is echter nog altijd karakteristiek voor de economie.

Italië heeft een grote buitenlandse handel. De belangrijkste exportproducten zijn: textiel, kleding, metalen, machines, motorvoertuigen en chemische producten; de belangrijkste invoerproducten zijn machines, vervoerapparatuur, chemische producten, voedsel, voedingsmiddelen en mineralen (vooral aardolie). Het toerisme is een belangrijke bron van inkomsten. De belangrijkste handelspartners zijn Duitsland, Frankrijk, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk;

De Italiaanse economie staat bekend om het grote welvaarts- en ontwikkelingsverschil tussen het noorden en het zuiden. De oorzaken hiervan hebben vooral betrekking op de verschillende historische ontwikkeling, geografische ligging en het fysische milieu. Van deze twee gebieden is het noorden het meest welvarend: het heeft de beste landbouwgrond, de belangrijkste haven (Genoa) en de grootste industriële centra. Noord-Italië heeft ook een bloeiende toeristenhandel op de Italiaanse Riviera, in de Alpen (waaronder de Dolomieten) en langs de kusten van zijn mooie meren (Lago Maggiore, Comomeer, en Gardameer).

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Itali%C3%AB>

B e s t u u r / P o l i t i e k e g e s c h i e d e n i s

Het koninkrijk Italië maakte in 1948 plaats voor een democratische republiek. Aan het hoofd staat een president die voor zeven jaar wordt gekozen. Het staatshoofd heeft geen echte uitvoerende macht, deze berust bij de minister-president en zijn kabinet. Naast de regering heeft ook het parlement wetgevende bevoegdheden. Het parlement bestaat uit twee Kamers: de Kamer van Afgevaardigden met 630 leden en de Senaat met 315 leden.

A d m i n i s t r a t i e v e i n d e l i n g

Italië is administratief ingedeeld in 20 regio's ('regioni'), 103 provincies ('province') en zo'n 8.000 gemeenten ('comuni'). Vijf regio's hebben een aparte status, 'regione con statuto speciale di autonomia'. Dit zijn: Valle d'Aosta, Trentino-Alto Adige, Friuli-Venezia Giulia en de eilanden Sardinië en Sicilië. De laagste bestuurslaag wordt gevormd door de gemeenten. Sinds de hervormingen in 1990 heeft de lagere overheid meer macht; regio's, provincies en steden hebben meer eigen inbreng. Zo heeft de burgemeester vooral in grotere gemeenten meer zeggenschap gekregen.

C o a l i t i e r e g e r i n g

Italië heeft sinds 1948 een zeer groot aantal coalitieregeringen gekend, vrijwel steeds geformeerd rond de christen-democratische partij, de DC. Door de roep om intensievere bestrijding van de georganiseerde misdaad en de corruptie is sinds het begin van de jaren negentig een groot aantal frauduleuze praktijken aan het licht gebracht, onder meer in de gelederen van de gevestigde politieke orde. Dit leidde tot de ineenstorting van het politieke systeem van de 'eerste' republiek. De regering Amato (1992) startte deze operatie Schone Handen ('Mani Pulite') en vormde de basis van het grootscheepse privatiseringsprogramma dat nu voltooid is. Er wordt nu gesproken van de 'tweede' republiek. Partijen als de socialistische PSI, de republikeinen, de sociaal-democraten en de liberalen, maar bovenal de christen-democraten, zijn vrijwel van het politieke toneel verdwenen. De verkiezingen van mei 2001 leverden een overwinning op voor de door Silvio Berlusconi aangevoerde centrumrechtse alliantie Casa delle Libertà (Huis van de vrijheid), bestaande uit de partijen Forza Italia (de partij van Silvio Berlusconi), Alleanza Nazionale, Lega Nord en Biancofiore. De Casa delle Libertà heeft zowel in de Kamer van Afgevaardigden als in de Senaat de meerderheid.

<http://www.evd.nl/info/publicaties>

De huidige president is Giorgio Napolitano. De huidige eerste minister is Romano Prodi. Prodi heeft de verkiezingen van 9 en 10 april niet gewonnen van Silvio Berlusconi (49,8% tegen 49,7%). Berlusconi had bezwaar aangetekend tegen de verkiezingsuitslag en eiste volledige hertelling van de stembiljetten.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Itali%C3%AB>

Een paar woordjes Italiaans

De taal **Italiaans** is een lid van de Romaanse taalgroep. Het Italiaans wordt gesproken door ongeveer 57 miljoen mensen in Italië, in verschillende dialecten. Sommige van deze dialecten verschillen zo sterk van het standaard-Italiaans, dat ze op zichzelf staande talen zijn geworden. Het aantal sprekers van het standaard-Italiaans in Italië bedraagt ongeveer 30 miljoen. Wereldwijd zijn er in totaal ongeveer 63 miljoen Italiaanssprekenden.

Goedendag	Buon giorno.
Hoi!	Ciao!
Tot ziens	Arrivederci.
Hoe gaat het?	Come sta?
Goed, dank u.	Bene, grazie.
Ja	Sì.
Nee	No.
Mijn naam is...	Il mio nome è ...
Ik kom uit Nederland	"Vengo da I Paesi Bassi.
Waar komt u vandaan?	Da dove venite?
Dank u	Grazie.
Alstublieft	Prego.
Graag gedaan	Siete benvenuti.
Het is mooi weer	È tempo piacevole.
Hoeveel kost het?	Quanto costa?
Ik heb u niet begrepen	Non li ho capiti.
Proost!	Cin cin

Bezienswaardigheden in Milaan

Milaan (Italiaans: *Milano*) is het financiële centrum van Italië, maar veel meer de stad van kunstgalerie, historische gebouwen, uitstekende restaurants, deftige winkels en natuurlijk haute couture. Tot het kopen van prachtige kleren, schoenen en sieraden kun je je laten verleiden in het gebied van Quadrilatero.

Men vermoedt dat de stad van oorsprong Keltisch is, maar in 222 voor Christus kwamen de Romeinen op bezoek. Vanaf de 13e eeuw bloeide de stad op onder bestuur van twee machtige families: de Visconti en later de Sforza.

Het hart van de stad is Piazza del Duomo, met de beroemde Domkerk, na de Sint Pieter de grootste katholieke kerk ter wereld. De culturele en sociale ontmoetingsplaats van de stad is La Scala, een beroemd ontwerp van de architect Giuseppe Piermarini. Verder ligt de omgeving hiervan ook de Brera, een straat vol kunst antiek en gezellige restaurants. Eten en drinken kun je hier op elk uur van de dag; als tussendoortje omdat je

voeten vermoeid zijn of juist uitgebreid in een van de vele koffiebars, panineries, pizzeria's of restaurants. ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Milaan_\(stad\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Milaan_(stad)))

Bezienswaardigheden in Turijn

Turijn (Italiaans: *Torino*) is na Milaan de grootste stad van Noord-Italië. Het ligt ten zuidwesten van Milaan en ten noordwesten van Savona en is de hoofdstad van de regio Piëmont en de provincie Turijn.

Turijn was de eerste stad van Italië van 1861 tot 1870. De stad heeft veel grootse monumenten zoals het Palazzo Reale. Het meest in het oogspringende gebouw is de 167 meter hoge *Mole Antonelliana* uit 1863, hierin is een filmmuseum gevestigd. In de 500 jaar oude Dom van de stad ligt de wereldberoemde Lijkwade van Turijn. De rivier de Po slingert zich door het oude centrum van de stad. Net buiten het centrum ligt het *Parco del Valentino* met het gelijknamige paleis en de *Borgo Medioevale*, een "middeleeuws" dorp, gebouwd in 1884 voor een speciale tentoonstelling in de stad. Ten westen van de stad opent zich het Valle di Susa. Hier werd in 2006 het grootste deel van de Olympische Spelen gehouden.

Mole Antonelliana

The Mole is the symbol of Turin. The tower's composite, classical style contrasts with its verticalism. Until a few years ago it was the highest stone building in Europe (167.50 metres). The Mole was built in 1863 like Synagogue, then become the house of the Museo del Risorgimento, and now it's the site of the new **National Cinema Museum**.

Piazza Castello

Piazza Castello was designed in 1564 by Vitozzi. It's lined with porticoes and is the real heart of the city: here and hereabouts stand the great buildings that have witnessed the development of the city, from the ancient Roman era to our days. In the middle of the square stands Palazzo Madama and on the side you could see The Royal Theatre, The Royal Palace, the Royal Library (that houses Leonardo da Vinci's operas). In Piazza Castello (The Castle Square) begin the most important central streets, like Rome Street, Po Street, Garibaldi Street and Pietro Micca Street.

Porte Palatine

Porta Palatina is the most conspicuous parts of Roman walls towers. during the Middle Ages, the fortress was called "Palatium", hence its present name. On Via XX Settembre, some of the ruins of Roman Theatre, near the basement of the Royal Palace.

Basilica di Superga

The Basilica of Superga was commissioned by Amedeo II of Savoy: it was designed by Filippo Juvarra in 1717 and completed in 1731. It was built to fulfil a vow made to the Virgin Mary - to whom a chapel is dedicated on the hill - by the Duke on the eve of his victory over the French, who were besieging the city, on september 1706. In the cript is possible to visit part of Savoy dynasty tombs. A curiosity: a nice old track railway from Sassi will take you up to the hill of Superga, where you can enjoy one of the finest views visible from the hills of Turin.

<http://www.comune.torino.it/canaleturismo/en/monuments.htm>

Handig om te weten

Bij ongevallen

Italië is aangesloten op het Europese alarmnummer 112.

Naast het Europese alarmnummer kent Italië ook nog 3 nationale alarmnummers te weten:

- Politie (Carabinieri): 113
- Brandweer (Vigili del Fuoco): 115
- Ambulance: 118

Apotheken zijn normaliter geopend tussen 10.00 en 19.00.

Enkelens zijn gedurende de nacht ook open, vraag aan de receptie van het hotel voor hun nummers.

Geld

In Italië wordt net als in Nederland gebruik gemaakt van de euro.

Openingstijden

Overheidsinstellingen hanteren over het algemeen openingstijden voor het publiek tussen 8.00 en 14.00 uur. Bedrijven zijn meestal bereikbaar van 8.30 tot 13.30 uur en van 14.30 tot 18.00 uur.

Winkels hanteren openingstijden van 9.00 tot 19.00 uur, soms onderbroken door een ruime middagpauze. De meest winkels zijn een dagdeel per week gesloten.

Banken

De banken in Italië zijn doorgaans geopend van maandag tot vrijdag van 08.45 – 13.30 en van 14.45 – 16.00. Veel banken zijn op donderdag langer geopend en sommige zijn zelfs op de zaterdagochtend geopend. Met name in (trein)stations en op luchthavens vind je banken met ruimere openingstijden.

Credit cards

De meeste hotels, winkels, warenhuizen en restaurants accepteren Visa, Mastercard, Eurocard, Diner's Club en American Express.

Taxi

Taxi's staan in Italië op taxistandplaatsen, wanneer je op straat naar een taxi wenkt, zul je daarom lang moeten wachten.

Tip: Vraag in het hotel/restaurant of men een taxi voor je belt.

Telefoneren

Naar Italië: Internationale code voor Italië is + 39 en dan het telefoonnummer van de stad (Milaan (0) 2, Turijn (0) 11) + abonnementsnummer.

Vanuit Italië: eerst 00 en dan de landcode (+ 31 voor Nederland) en het abonnementsnummer zonder de eerste 0.

Elektriciteit

De netspanning is 220 Volt. Je kunt een Nederlandse stekker gebruiken.

Internet

In het hotel is internet aanwezig. In de lobby kan gratis van internet gebruikt worden gemaakt. Tegen betaling is ook op de kamer internet beschikbaar.

Weersomstandigheden

In Italië is het in het najaar redelijk weer. De gemiddelde temperatuur in Milaan en Turijn liggen in oktober tussen de 8 (nacht) en 18 graden (overdag).

Formele houding

Italianen zijn tamelijk formeel. Tijdens zakelijke gesprekken zal men een gesprekspartner niet snel tutoyeren of bij de voornaam noemen.

Bij personen die in het bezit van een academische titel is het nuttig deze in correspondentie te gebruiken. Tijdens gesprekken wordt het eveneens gewaardeerd als men de juiste titel weet te gebruiken: 'dottore' of 'dottoressa' bij iemand die zichzelf drs. of dr. kan noemen, 'ingegnere' voor 'ingenieurs' en 'HTS-ingenieurs'. Soms worden ook leidinggevenden zonder titel met 'dottore' aangesproken.

Kleding

De formele houding komt ook tot uiting in de kleding. Tijdens zakelijke afspraken hoort zakelijke kleding. Dat betekent voor een man een (donker) pak of combinatie met das. Vrouwen hebben meer variëteit in hun kledingkeuze, maar zakelijke kleding geniet de voorkeur. Zowel voor mannen als vrouwen is het dragen van vrijetijdskleding - zoals bijvoorbeeld een combinatie van blue jeans, een colbert met net hemd en das - tijdens zakelijke afspraken niet gewenst.

Ontvangst

Het kan zijn dat we bij bedrijfsbezoeken niet worden ontvangen met koffie/thee. Dit is niet zo gebruikelijk in Italië als het is in Nederland. Dit betekent echter niet dat we niet welkom zijn op de plek van bestemming.

Notities

Notities

Notities

Notities

